

mába rejtve” élt: naponként vezetői voltak az örök értékek, Johann Sebastian Bach, Liszt művei és kedves költői, Áprily Lajos és Reményik Sándor.

– Az előadáson, Sulyok Imre kórusművei közül felidéztek az egyik legszebbet. Az 1957-ben komponált csodálatos vegyeskari művet a Radnai havasok egyik hegycsúcsáról, Reményik Sándor 1921-ben született versére. Először a verset Kiss József mondta el, majd a kórusművet Kollár Éva vezényletével lemezről a Monteverdi Kamarakórus szólaltatta meg. –

Reményik Sándor: Az Ünőkő

Ez a király.

A ködkoronás, rejtelmes nagyúr,

Aki uralkodik itt mindenben,

Mindenbe beleszól,

Mindenben benne van,

Minden fenyőnek ő a háttere.

Ő az, aki mindig sejteti magát,

De nem mutatja meg, csak néha-néha,

Ha tiszta este van –

És a szívekben méltó áhítat.

Először holdvilágnál láttam Őt –

És nem tudtam, hogy Ő az.

Olyan volt, mint egy óriási árny,

Minden csöpp fényességet beborító.

Nagyobb volt, mint az éj,

Nagyobb volt, mint a csend,

Nagyobb volt, mint minden eddig tudott nagyság.

Olyan nagy volt,

S a holdfényben oly kicsi voltam én,

Hogy némán levettem a kalapom.

Pongrácz Zoltán szintén a poklokat járta be a háború és az azt követő hosszú évek alatt. 1943–44-ben Dohnányi rádiós zenei referenseként 1945 nyaratól ő is a „Dohnányi-ügy” egyik érintettje. Koholt vádak alapján a háborús bűnösök listájára kerül. Lipcsében, a vendégzereplésre kiutazott rádiózenekar élén értesül erről, s bár kezében lenne egy koppenhágai szerződés, ártatlansága teljes tudatában hazatér, hogy magát igazolja. Azonnal letartóztatják, zenész barátai közül majd Szervánszky Endre tanúskodik mellette. – Közben otthonról, a Felvidékről is aggasztó hírek érkeznek. 1947 nyarán zajlik sokakkal együtt Pongrácz Zoltán szüleinek kitelepítése Diószegről a Baja melletti Vaskútra – marhavagonokban – a magyar-szlovák lakosságcsere keretében.

„Történelmünk és megaláztatásunk e keserű óráiban” (Szabolcsi) Pongrácz Zoltán itthon maradt, megmaradt. Ő is, és egyre újabb távlatokat nyitó életműve is. A kemény próbákat egy életen át kiállta. Mély hite, szilárd értékrendje mellett kell elmondanunk, hogy kivételes szerencséje

volt felesége, igazi társa megtalálásában. A köztünk ülő Pongráczné Papp Máriának is köszönhetjük, hogy Pongrácz Zoltán munkássága, s nemcsak zeneművei, hanem tanári, karnagyi működése, különösképpen a Debrecen zenei életében vállalt korszakos jelentőségű szerepe, maradandó útjelzői a 20. század magyar zenetörténetének.

Az előadáson, Pongrácz Zoltánra emlékezve utolsó művét, a Magyar Művészeti Akadémia rendezésében és a szerző vezényletével 1999-ben, Debrecenben bemutatott szellemi végrendeletének egyik tételét idéztük fel. A Krisztus főpapi imájára épülő „Ut omnes unum sint” („Hogy mindnyájan egyek legyenek”) című oratóriumának IX. tételét „Üzenet az embereknek”, s témája az isteni törvények kihirdetése. – Közreműködők: Bordás György és Erőss Anna.

Szőnyiné Szerző Katalin

Az előadás elhangzott a Magyar Művészeti Akadémia 2012. január 28-i közgyűlésén.

A Debreceni Kodály Kórus 40 éves jubileuma

Igazán pezseg mostanság a zenei élet a Hajdúság fővárosában. A patinás Debreceni Kodály Kórus élete új szakaszába lépett: a közelmúlt intézményi változásainak hatására a tavalyi év őszétől – a filharmonikus zenekarral karöltve – a „Kodály Filharmonia Debrecen” nevet viseli a már korábban összevont két együttes.

Az intézményi, és most már névbeli frigy pedig úgy tűnik, nem csak formalitás, hisz az utóbbi időben rég látott zenei aktivitástól hangosak a civisváros koncerttermei.

Az elmúlt néhány év változásairól, az idei év hangversenyeiről, és a távlati tervekről beszélgettünk

Pad Zoltánnal, a Kodály Kórus vezető karnagjával.

2009-es debütálásodkor milyenek voltak első benyomásaid az intézményről?

A találkozás nem volt előzmény nélküli, hisz már 2004 óta aktívan követtem a kórus tevékenységét. Különösen tisztán emlékszem egy kecskeméti koncertre – még *Erdei Péterrel* –, amelyen Bach motettákat énekelt az együttes... akkor nagyon megfogott az a hangzás, amit a Kodály Kórus képvisel. Azután 2009 nyarán, amikor értesültem róla, hogy betöltésre vár a vezetőkarnagyi poszt, nagyon lelkes lettem, és azonnali mód össze is állítottam a pályázatomat. Ahogy az persze lenni szokott, nem igazán volt

időm elmélázni azon, milyen szerencsés vagyok, hogy egy ilyen minőségű kórossal kerülhettem össze, hiszen azonnal az események sűrűjébe csöppentem: a bemutatkozóra Mendelssohn Éliását egy nap alatt kellett megtanulnom. Ez jól modellezte, miféle munka vár itt rám a későbbiekben. – mondja nevetve a fiatal karnagy.

Mennyiben változott azóta a kórus?

A szakmai oldalt nézve nagy előrelépést érzek az egységes hangzás és hangszín tekintetében, amely most nemcsak szép, hanem különösen változatos is. Kórusoknál mindig nagy kérdés a karakterek, színek kezelése, és úgy gondolom, ebben nagyon fejlődünk. A másik állandó téma a szöveg-kiejtés, ami nemcsak az érthetőség szempontjából lényeges. A nyelv mindig egy adott kultúrát képvisel, így a kiejtés milyensége a mű egész stílusát is meghatározza: egy előadás pedig akkor lehet stílusos, ha a szöveg kiejtése is autentikus. E téren, különösen az angol és német szövegek aktivitásának tekintetében nagy előrelépés történt az elmúlt időszakban.

Mindez a szakmaiság azonban mit sem érne az emberi összetevő nélkül, ami egy kórusnál még inkább fontos, mint más együtteseknél. Talán egy vonósnegyes esetében ennyire létszükséglet még, hogy a tagok egy hullámhosszon legyenek.

Nagyon jó megtapasztalni, hogy nálunk jó a hangulat: egy belső kezdeményezésre elindul, spontán szerveződő karácsonyi összejövétel, ahol az ajándékozás mellett műsorszámokkal is meglepik egymást az énekesek, sokat elárul arról, hogy itt az emberek törődnek egymással, és munkaidőn kívül is érdeklődnek a másik iránt. A kezdeti, és a nagy közösségekben időnként óhatatlanul szárba szökő személyes feszültségek mára elcsitulak, és jó megélni, hogy a mi közösségünk most a nyugalom és béke szigete.

Mi az, amiben tovább kell még fejlődni?

Természetesen bőven van még tennivaló. A kórusban rengeteg különböző karakter, életkor, értékrend képviselteti magát. Ebben a nagyon színes közösségben kell a helyes összhangot megtalálni úgy, hogy a végeredmény ideális hangzás legyen. Ahhoz például, hogy egy hangindítás tökéletesen egységes lehessen, egyeseknek akár a saját karakterük ellen is kell dolgoznia: a késésre hajlamosaknak együtt kell lélegezniük azokkal, akik természetükből következően kicsit korábban indítanak a hangot. Ez a kölcsönös figyelem pedig soha nem lehet elég aktív, nem lankadhat el.

A másik terület az egyéni felkészülés kérdése: évi hatvan koncert mellett nagyon rövid idő áll rendelkezésünkre egy-egy darab megtanulásához. Ezért az lenne az ideális, ha a szólampróbák utáni első találkozásunkkor már nem kellene a hangok olvasásával törődnünk, hanem az első pillanattól kezdve a darab stilisztikai csiszolásán dolgozhatnánk. Ez ügyben még úgy érzem, van teendőnk, ugyanis a minőségből semmiképpen nem szeretnék engedni, hiszen mi csak ezzel tudunk igazán kitűnni.

Itt arra gondolok, hogy a zenei élet nagyrészt – és gyakran aránytalanul – továbbra is Budapesten összpontosul, így a „piacunk” – természetesen saját régiókon túl – nekünk is sok tekintetben ebbe az irányba tolik. Ahhoz viszont, hogy a gazdag fővárosi zenei életben helyt állhassunk, nekünk – már csak a távolság okán is – a minőség marad a fő eszközünk. Annak a munkának az elismerése, amit végzünk, pedig nem marad el, hiszen az, hogy az utóbbi két évben a Művészetek Palotájának gyakori vendégei voltunk, részben biztosan annak az állandó minőségi fejlődésnek köszönhető, amin napról napra dolgozunk. A hazai zenei élet nagyon családias a tekintetben, hogy gyorsan terjed a hír, ha egy együttes folyamatosan magas színvonalon teljesít. Nekünk építenünk kell rá, hogy az itthoni zenei család folyamatosan jó hírünket vigye, hiszen a színvonalas kórusokat ma is sokféle hívják akár oratorikus, akár *a cappella* előadásokra.

Milyen elvek mentén alakítod ki a kórus műsorpolitikáját?

Az intézményhez érkezésemkor azonnal önálló a capella sorozat kidolgozásába foghattam a kórus Gulyás György bérlet-sorozatának keretében. A 2009/10-es évadban népek, régiók legjelentősebb, főként kortárs és XX. századi zeneszerzőit vettük sorra: volt orosz estünk Schnittkével és Rachmanyinov-val, valamint svéd, francia, és természetesen magyar szerzők műveit felsorakoztató tematikus műsorunk is. Az ezt követő évadra

a bérlet – régi hagyományaihoz híven – ismét oratorikus jellegű lett. Azóta is ezt a tendenciát igyekszünk követni: van egy oratorikus műveket bemutató sorozatunk, amely mellett természetesen *a cappella* koncerteket is adunk, mégpedig az év tematikájának megfelelően. Így lett a tavalyi év fő vezérfonala természetesen Liszt, mégpedig kiváló vendégkarnagyok felvonultatásával. Az év során igyekeztünk körüljárni a teljes életmű legfőbb állomásait, érintve Liszt kortársait, mestereit, és tanítványait is.

Fel tudsz idézni néhányat a legszebb koncert-pillanatok közül?

Elsőként a 2010 adventjén adott Szent Anna Székesegyházbeli koncertünk ötlik eszembe, melyen többek között Gabrieli műveket, és egy gyönyörű Poulenc ciklust énekelünk. De akár az ideit adventet is említhetem a Debreceni Nagytemplomban, ahol Rachmanyinov vesperás-tételei mellett Lauridsen és Mendelssohn műveket adtuk elő.

Természetesen ebbe a sorba tartozik a közelmúlt János-passiója is – bár azt meg kell említenem, hogy zenekari karmesterként teljesen másképpen

kell viszonyulni az adott koncerthez, mint kórus karnagyként. Egy *a cappella* előadás során teljesen a kifejezésre, és a kórusral való együtt muzsikálásra koncentrálhatok, teljesen el tudok merülni a zenében; míg egy zenekari koncerten olyan külsődleges apróságok is figyelmet igényelnek, mint egy regiszterváltás az orgonán, vagy lapozásra várakozás a tételek között. Emiatt egy zenekari koncert számomra másképp, „sokkal praktikusabban ihletett”, mint egy tisztán az emberi hangra épülő előadás.

Mi jut eszedbe elsőként, ha a legérdekesebb, legtanulságosabb, netán legfurcsább pillanatokra gondolsz?

Főleg a kezdeti időszakból emlékszem néhány esetre, amikor talán túl nagy hévvel, és nem feltétlenül reálisan láttam minden helyzetet. Abból indultam ki, hogy a kórusnak is ugyanannyi időre van szüksége egy mű elsajátításához, mint nekem karnagyként. Kevésbé számoltam azzal, hogy egy darabnak érési időre is szüksége van, ami után már nemcsak 'fejfel' tudjuk a művet, de az teljesen bele is ivódik az énekesekbe.

Annak idején megörököltem egy Kálvin-emlékévhöz kapcsolódó műsort, amit kissé átalakítottam. Ehhez kapcsolódóan emlékszem egy jelenetre – talán Tiszacsegén, egy kis református templom karzatán – ahol még dobogó sem volt, hanem fa gerendákon egyensúlyozott a kórus – gyér világítás közepette, ráadásul gót betűs kottából silabizálva énekeltek Schütz egyik motettáját. Ezen az estén sok mindent tanultam: a fentiekén kívül talán azt is, hogy a körülményeket a lehető legjobb szinten kell biztosítani minden egyes fellépésünkön.

Mennyire képes az együttes követni, figyelembe venni a közönség igényeit?
A tavalyi évben készítettünk egy kérdőívet, ami leginkább a koncertlátogatók igényeit, elégedettségét vizsgálta. Az így létrejött párbeszéd eredményeit be is építettük a programtervbe, ami eddig nagyon sikeresnek mondható. Azóta szinte folyamatosan telt ház előtt játszunk; az előadások előtt néhány nappal már rendszerint nem lehet jegyet kapni. Ezt hatalmas előrelépésnek érzem, különösen, ha visszaemlékszem 2009-re, amikor a közönség folyamatos apadásának voltunk tanúi: volt olyan debreceni *a cappella* koncertünk, amikor sajnos a kórusral nagyobb létszámot képviseltünk, mint a templom padsoraiban ülők. Ezzel szemben az idei évadban nem csak az egyes koncertek látogatottsága nőtt nagyon jelentős mértékben, de a bérletezés szerkezetének teljes átalakításával, szponzorok felkutatásával, a bérlet-sorozataink is szép számmal fogynak. Ez természetesen nem csak a zenei kvalitásnak, hanem annak a rendkívül intenzív háttérmunkának is köszönhető, amit az új igazgató, Somogyi-Tóth Dániel nevével fémjelzett új vezetés képvisel. Úgy tűnik, a befektetett munka, az arculat átalakítása, a filharmonikus zenekar és a kórus valódi együttműködése, korszerű marketing stratégiák alkalmazása, de különösen a közönség igényeinek meghallgatása tényleg meghozza gyümölcsseit.

Az utóbbi időben karmesterként is megmutattad magad, méghozzá nem akármilyen repertoárral: Liszt Esztergomi miséjét, és J. S. Bach János passióját vezényelted. Mennyiben jelentett kihívást a kórus után a zenekari munka?

Az egész karmesterség tulajdonképpen önhibámon kívül kezdődött. Ahhoz, hogy Liszt miséjének dirigálását elvállaljam, több kellett pusztán önálló motivációnál. Tavaly májusban, a Liszt-év kapcsán felkérés érkezett a Belvárosi Főplébánia Templom részéről, akik Liszt miséit liturgikus keretek között szándékoztak bemutatni. Óriási szerencsére a Kodály Kórus épp az Esztergomi misét kaphatta, ami a Krisztuson kívül talán a legnagyobb oratorikus Liszt mű. A bemutató előtt háromnegyed évvel érkezett a felkérés, így bőven maradt időm elmélyülni a darabban, hisz olyan miséről van szó, ami egy elképesztően komplex egységet alkot, és nem adja könnyen magát. A felkészülés és a koncertek végül olyan belső töltést adtak, hogy azóta igyekszem minden évadban két-három zenekari-kórus előadást is vállalni.

Eddigi karmesteri munkámban azonban kétségtelenül a János passió volt a legnagyobb feladat. Pusztán azt, hogy ezzel a nagyszerű művel ilyen mélységben megismerkedhettem, hatalmas ajándéknak tartom. Az pedig külön öröm, hogy a kórus és az zenekar is kiváló teljesítménnyel örvendeztette meg a közönséget.

2012-ben friss ifjúsági sorozatot indított el az intézmény. Mi a célotok az új kezdeményezéssel?

Valóban, Debrecenben rendhagyónak számító ifjúsági koncertsorozat indult el az év elején. Sokak által régóta várt kapcsolat látszik körvonalazódni a város oktatási intézményei és a Kodály Filharmonia együttese között egy olyan szimfonikus körképben, ahol az iskolák tanulói szervesen látogathatnak el a város legpatinásabb koncerttermébe, és számukra is közérthető, narratív felvezetés segítségével ismerkedhetnek meg jelentős oratorikus művekkel. Az idén Liszt Esztergomi miséjével, Vajda Magnificat-jával, és J. S. Bach János passiójának keresztmetszetével ismerkedhet meg Debrecen ifjúsága.

A *cappella* körútjainkkal Békéstől Borsod megyéig általában évente kétszer-háromszor is sikerül eljutnunk, főként Kelet-Magyarország ifjúságához, ám pont itt Debrecenben nem volt igazán élő kapcsolatunk az iskolákkal, pusztán a szervezési kapacitásunk végeessége miatt. Időnként adtunk ugyan egy-egy ifjúsági koncertet idehaza is, ám az idei évtől kezdve a helyi iskoláknak szóló sorozatot az új bérletezési rendszerünk segítségével helyeztük. Az, hogy így több ezer gyermek és fiatal számára megszíkálhatunk, nem csak számunkra jelent új közönséget, hanem ez úton talán még több fiatal 'fertőzhetünk meg' a komolyzene szeretetével.

Milyen bemutatókat terveztek erre az évre?

Tematikus a cappella műsoraink keretében az idén főként Kodály és Lajtha művei lesznek terítéken, hiszen 130 éve született az együttes névadója, Lajtha László pedig 120 esztendeje látta meg a napvilágot. A legfontosabbnak azt tartom, hogy ezt a kettős jubileumot szépen meg tudjuk ünnepelni. Már az év első napján előrevetítettük idei prioritásunkat, hiszen újévi koncertünkön többek között Kodály Laudes organi című művét is bemutattuk. Az orgonás Kodály művek sorát régóta dédelgetett tervemmel, a Missa brevis-szel folytatjuk majd, Fassang László orgonajátékával. A Kodály és Lajtha művekre épülő műsorunkat az ország több pontján is szeretnénk bemutatni.

A jubileum kapcsán egy új lemez felvételében is reménykedem, de erről egyelőre nem szeretnék részletesen mesélni, legyen ez meglepetés, ha minden körülmény a várt módon alakul...

Ugyancsak jeles esemény évfordulóját ünnepeljük: az idén kerekén 400 esztendeje, 1612-ban született Giovanni Gabrieli. Ennek apropóján össze a szerző többkórusos műveiből szeretnénk szép koncertet adni, melynek kapcsán már javában zajlik a kutatómunka. Ugyanezen a koncerten, részben a Kodály Filharmonikusok tagjainak bevonásával, autentikus hangszerek segítségével szólaltatunk meg néhány motettát is.

A teljesség igénye nélkül, ezeken túlmenően, az év során megszólal majd Bruckner gyönyörű e-moll miséje egy Mendelssohn zsoltár kíséretében, majd Sztravinszkij Zsoltárszimfóniája, valamint J. S. Bach F-dúr miséje is. Mindezek csak a házi koncertjeink; reméljük, sok szép felkérés érkezik az év során vendégprodukciók teljesítésére is. Következő koncertünk a Tavaszi Fesztiválon, Kocsis Zoltán vezényletével előadott program: J. Brahms: A párkák éneke, és Beethoven IX. szimfóniája. 2013 pedig William Byrd évforduló, tehát igazán szép, zenei csemegéket is felvonultató időszaknak nézünk elébe.

A kórus mellett a Kodály Intézetben is tanítasz, valamint hosszútávú ingázóként naponta utazol Budapest és Debrecen között. Hogyan sikerül az egyeztetés a család, és más munkáid között?

Mindennek a nyitja a koncentrált időbeosztásban, és idő-kihasználásban rejlik. Kecskeméten már lényegesen kisebb óraszámiban tanítok, mint régebben, így a hetem nagy részét a Kodály Kórusnak szentelhetem. Olyan előadásokat tartok, amit nagyon szeretek, és amiben jól tudom kamatoztatni a napi kórus-gyakorlatomat is. Amióta a doktori fokozatom megszerzése is lezárult, igazán egészséges összhangot tudok tartani a munkám és a családom között. Nagyon ügyelek rá, hogy szinte minden nap haza mehessek, persze a kórus ügyei így is nemritkán napi 10-12 órás elfoglaltságot jelentenek. Szerencsére az utazás idejét is jól fel tudom használni, a vonat tulajdonképpen a második irodám.

Te magad miben változtál, mióta a kórus karnagya vagy?

Gyakorlatilag felnőttem. Teljesen más ugyanis, amikor kész körülmények között kell egy-egy részfeladatot elvégezni – ilyen jellegű munkám volt Pekingben és a Kodály Intézetben is –, illetve, amikor magukat a körülményeket is meg kell teremteni. Az intézménynél pedig napról napra fel kell építeni azt a keretet, amiben a szakmai, művészi munka folyhat. Úgy érzem, abban fejlődtem a leginkább, hogy a sok apró részfeladattól – a kották biztosításától a kisegítők szervezéséig – is felelősséget tudok vállalni. Nem egyszerűen hagyom, hogy a dolgok alakuljanak, hanem igyekszem én magam alakítani azokat, ezzel a lehető legkisebb tévedési arányt megengedni.

A személyiség-fejlődés szempontjából külön örülök annak, hogy megtanultam, nem érdemes mindent felvenni, minden helyzetbe belemenni, hanem van, amin elegánsan át kell lépni, sőt, olyan helyzet is bőven adódik, amikor a humor az igazán egészséges megoldás.

Köszönöm a beszélgetést.

Korponai Tibor

További tények, érdekességek, és aktuális koncert programok a kodalyfilharmonia.hu és a kodalykorus.hu oldalakon, valamint az együttes Facebook profilján található.

